

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ POLİTİKALARI

THE PROBLEM OF ENERGY SECURITY WITHIN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN UNION'S ENERGY POLICY

Arş. Gör. Pınar Buket Kılınç Pala¹

ÖZET

Tanımlanması ve garanti altına alınması zor bir kavram olan enerji güvenliğini, tek bir bakış açısıyla açıklayabilmek, sadece enerji arzı veya sadece enerji talebi odaklı bakabilmek mümkün değildir. Nitekim çoğunlukla yüksek enerji tüketicisi olan ithalatçı ülkelerin, kaynak sahibi üretici ülkelerin ve enerji yollarında yer alan transit ülkelerin enerji güvenliği yaklaşımları birbirinden farklı olabilmektedir. Diğer taraftan petrol ve doğalgaz sevkiyatı, boru hattı siyaseti ve deniz yolları güvenliği, enerji politikalarını doğrudan etkilemekte, sonuç olarak enerji güvenliğine farklı boyutlar kazandırmaktadır. Petrol fiyatlarında yaşanan şoklar ve günbegün değişen ekonomi-siyaset ilişkisi petrol ithalatçıları ve ihracatçıları tarafından farklı okunmakta ve enerji güvenliğinin her iki grupta farklı tanımlanmasına neden olmaktadır. Geniş bir alanı kapsayan enerji politikaları ve güvenliği, küresel enerji güvenliğinin geleceği olan ülkelerin ve Avrupa Birliği(AB) gibi uluslararası aktörlerin enerji politikalarından etkilenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Enerji Güvenliği, Enerji Politikaları, Enerji İhracatçısı, Enerji İthalatı, AB*

ABSTRACT

It is neither possible to define concept of energy security by focusing on energy supply and demand point of view, nor is it explicable with a single perspective. As a matter of fact, often the perceptions of energy security among import oriented countries with high energy consumption may be quite different than the countries possessing energy resources and countries located on energy transit routes. Oil and gas shipment, pipeline politics and maritime security are factors having direct affects on energy politics, thus bringing new dimensions to energy security. The shocks experienced in the oil price, the daily changing relationship between the economy and politics are interpreted differently by oil importers as well as by oil exporters, leading to diverse definitions of energy security by both parties. Energy politics and security, covering a wide range, continues to develop. The future of global energy security is affected countries' and international actors', such as European Union, energy policies.

Key Words: *Energy Security, Energy Policy, Energy Exporter, Energy Import, the EU*

---

¹ Akdeniz Üniversitesi SBE, Uluslararası İlişkiler ABD

GİRİŞ

Global ölçekte yaşanan enerjiye dayalı sorunlar enerji güvenliği yaklaşımının gelişmesine neden olmaktadır. Enerji türleri, bulunabilirliği, erişilebilirliği ve enerjiden kaynaklanan diğer sorunlar geçmişte olduğu gibi bugünde sıklıkla tartışılmaktadır. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki enerji güvenliğinin önemi özellikle 2000'li yıllarda giderek artmıştır. Bu süreçte, enerji güvenliğinin ülkeler bazında ayrı ayrı incelenmiş olmasının bir sonucu olarak, bölgelerin ve ülkelerin içinde bulunduğu jeopolitik koşullara, ekonomik kalkınmışlık seviyelerine, enerji sistemlerindeki dayanıklılığa ve yeni yatırım geliştirebilme olanaklarına göre farklı enerji güvenliği tanımlamaları ortaya çıkmıştır.

Yaşanan değişimlerle birlikte enerji güvenliği çalışmalarında iki önemli ekol öne çıkmıştır. İlk olarak; jeopolitik ekolün oluşumu dünya savaşlarına, 1970'lerdeki petrol krizlerine, ABD'nin Ortadoğu petrolüne olan bağımlılığına dayanmaktadır. Jeopolitik ekolün odak noktası güç dengesi ve enerji kaynakları üzerindeki kontroldür. Bugün jeopolitik ekol petrol üretiminin zirve noktasındaki yeni gerçekleri, Asya'nın artan tüketimini, Avrupa'nın yeni politik durumunu ve Sovyetler Birliği sonrasındaki düzeni incelemektedir. Diğer ve yeni olan ekol ise küreselleşme ile kurumsal yönetim teorileriyle şekillenmiş ve rejimlere, devlet dışı aktörlere sonrasında da çeşitli ulusal aktörler arasındaki güç dengesine odaklanmıştır (Cherp ve Jewell, 2011: 3). Her bir ekol, farklı disiplinlerin katkısıyla enerji güvenliği çalışmalarına katkıda bulunmuş, kavramın sadece arz/talep dengesini, enerji kesintileri riskini, fiyat baskısını anlamının çok ötesinde var olan boyutunu öne çıkarmıştır. Çalışmanın ilk kısmında gelişen enerji güvenliği tanımına ve unsurlarına yer verilmiştir. İkinci kısımda amaçlanan küresel enerji güvenliği yaklaşımının enerji politikalarına etkisinin, Avrupa Birliği (AB) enerji güvenliği politikaları ekseninde açıklamaktır.

1. ENERJİ SORUNLARI EKSENİNDE ENERJİ GÜVENLİĞİNİN TANIMLANMASI

Enerji nasıl ve niçin bir güvenlik sorununa dönüştü? Bu sorunun cevabı yaşanan enerji krizlerinde ve geleneksel enerji kaynaklarında yaşanan değişimde gizlidir. I. Dünya Savaşı öncesi, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Müsteşarı olan Winston Churchill, Britanya'nın savaş gemileri yakıtını kömürden petrole çevirerek, petrolü dünya enerji piyasasının merkezine yerleştirmiş ve enerji güvenliğinin arz çeşitliliğinin (*diversification of supply*) sağlanması ile mümkün olabileceğini söylemiştir (Yergin, 2006: 69). 1913 yılında Churchill *Petrolde güvenlik ve kesinlik sadece çeşitlilikle aranmalıdır*' diyerek enerji güvenliğinin ana gündem maddesi olan arzın çeşitlendirilmesini, enerji güvenliği çalışmalarının merkezine taşımıştır (Yergin, 2011: 267). O günden

bugüne dünya 1970'lerde ve 1980'lerde olduğu gibi konjonktürel fiyat artışlarıyla sonuçlanan enerji krizlerinin yanı sıra; gelişmekte olan ekonomilerin küresel pazara katılmasıyla, kaynak kıtlığı, çevre kirliliği gibi uzun dönemli sonuçları olan enerji krizleriyle de yüzleşmiştir (Muller-Kraenner, 2008: 1-2). Yıllar içerisinde hem enerji hem de güvenlik tanımlamaları değişmiş, enerjinin güvenlikleştirilmesinde önemli değişimler yaşanmıştır. Kavram, Uluslararası Enerji Ajansı'na (*International Energy Agency-IEA*) göre: "enerjinin kesintisiz, yeterli miktarda, katlanılabilir fiyattan, ekonomik büyümenin devamlılığını sağlayacak miktarda, çevreci yollardan temin edilmesi" (IEA, 2015) olarak tanımlanmaktadır. Enerjinin bir güvenlik sorununa dönüşmesinde, enerjiye yönelik politikaların değişmesinde ve sonuç olarak güvenlikleştirmenin enerjinin çevresinde sağlam bir yer edinmesinde, güvenlik dinamiklerinin ekonomik, çevresel, siyasi ve askerî olarak yeniden tanımlanmasının, (Buzan, Wæver, Wilde, 1998: 21-49) bir başka deyişle güvenlik çalışmalarının değişen yüzünün de göz ardı edilemez bir etkisi olmuştur.

Diğer taraftan 2000'lerde enerji güvenliği tartışmalarının yükselmesine neden olan birçok enerji sorunu ortaya çıkmıştır. Fiyat, en geleneksel enerji güvenliği öğelerinden biri olarak, yapılan tanımlarda ve çalışmalarda sıklıkla yer almaktadır. Ayrıca, fiyat dalgalanmalarının enerji politikalarına etkisi, enerji güvenliğinin en başlıca araştırma konularından biri olmuştur. Petrol ve gaz fiyatları 2002-2007 yılları arasında, yaklaşık 3 katına yükselmiş, 2008'de 140 dolar seviyesini görmüştür. 2014 ortalarında 115 dolar civarlarında işlem gören varil petrolün, küresel talepteki düşme ve ABD'nin yeni enerji teknolojisi kaya gazını devreye sokmasıyla, arz/talep mekanizmasında ve fiyatında dalgalanmalar olmuştur. 2014 yılının ortalarından sonuna kadar petrolün varil fiyatında %45'lik düşüş yaşanmış, 63 dolar seviyesine kadar gerilemiştir.

Enerji fiyatlarında yaşanan bu değişimler hem üretici hem de tüketici ülkeleri etkilemektedir. Ancak fiyat temelli enerji sorunları dışında enerji üretimini ve sevkiyatını etkileyebilecek, ekonomik, toplumsal, siyasi problemlerin neden olduğu ve doğa olayları neticesinde ortaya çıkabilecek birçok problem vardır. Petrol ihraç eden ülkelerdeki istikrarsızlıklar, terörist eylemler, kaynak milliyetçiliğinin yükselmesi, arz çekişmesi, enerji ithal maliyeti ve jeopolitik rekabet (Yergin, 2011: 267-268), yüksek oranda kaynak sahibi, enerji ithal eden veya enerji sevkiyat yolları üzerindeki transit ülkelerin karşılaşabileceği enerji sorunlarından bazılarıdır. 2011 yılında Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da başlayan çalkantılar, doğal gazın uzun mesafeli boru hatları ve sıvılaştırılmış doğalgaz sevkiyatlarıyla küresel boyut kazanması, gelişmekte olan ülkelerin hızla yükselen enerji talepleri, enerji şoklarına neden olan büyük doğa felaketleri, petrol ihraç eden ülkelerdeki

siyasi huzursuzluklar, nükleer enerjiye dayalı güvenlik endişelerinin yükselmesi, siber saldırı tehditleri, içinde yaşadığımız yüzyılın, enerji güvenliği kaygılarını besleyen enerji sorunlarından bazılarıdır (Yergin, 2011:268).

Enerji güvenliğinin, yukarıda değinilen sorunların çeşitliği de dikkate alındığında, çok yönlü bir kavram olduğu gözlemlenmektedir. Enerji politikalarının taraflar arasında yarattığı karşılıklı bağımlılık, farklılaşmamış – ortak enerji güvenliği politikalarının oluşmasına neden olmuştur. Ancak bazı noktalarda tarafların enerji güvenliği yaklaşımları ve öncelikleri değişmektedir. Örneğin, ithalatçı ülkelerde ve enerji yoğun sanayide enerji arzının karşılanabilir (*affordable*) fiyattan sağlanması, çeşitlendirme ve enerji verimliliği en önemli önceliklerdir. Diğer taraftan bu grubun ilk sıradaki güvenlik endişesi, enerji kesintileridir. İhracatçı ülkeler için istikrarlı enerji, ihracat akışı ve makul (*reasonable*) fiyat ilk sıralarda yer almaktadır. Petrol ve gaz şirketleri yeni rezervlere ulaşma endişesi taşımakta ve yeni enerji altyapıları geliştirebilme yeteneklerini yükseltmeye çalışmaktadırlar (Stringer, 2008: 122). Bu noktada enerji yatırımlarının gerçekleştirildiği bölgenin – ülkenin politik ve ekonomik durumu diğer bir güvenlik unsuru olarak değerlendirilmektedir. Bunların yanı sıra, transit ülkeler enerji merkezi haline dönüşme hedefine uygun güvenlik politikaları tesis etmeye çalışmaktadırlar. Enerji geçiş yollarındaki kazalar, krizler, teknik aksaklıklar, terörist saldırılar, hırsızlık ve siyasi huzursuzluklar dikkate alınması gereken öncelikli hususlardır. Politika oluşturucularının odak noktaları arz kesintisi riski ve terör, savaş, doğa olayları kaynaklı altyapı güvenliğidir (Stringer, 2008: 122). Enerji güvenliğinin sağlanmasını için on temel prensip (Tablo 1) sıralayan Yergin, enerji güvenliği politikalarında dikkate alınması gereken hususları belirtmiştir.

Tablo 1: Enerji Güvenliğinin Sağlanması On Temel Prensipleri

Enerji Güvenliğinin On Temel Prensipleri
<ul style="list-style-type: none">
• Enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi enerji güvenliğinin başlangıç noktasıdır.
• Sadece bir tane petrol pazarı var.
• Yedek kapasite, acil durum stokları ve kritik altyapının tesisi güvenliğ sınırının oluşturulması açısından önemlidir.
• Esnek piyasaya güvenmek ve enerji piyasasını mikro seviyede düzenlemeden kaçınmak uzun dönemli enerji risklerinin düşmesini sağlayacak ve hızlı yanıt verme kapasitesini güçlendirecektir.
• Enerji şirketleri ve hükümetler arasında her seviyede bir karşılıklı bağımlılığın öneminin anlaşılması gerekir.
• Enerji tedarikçileri ve tüketiciler arasında da karşılıklı bağımlılığın olduğu fark edilmelidir.
• Proaktif fiziki güvenliğ çerçevesi, enerji tedarikçileri ve tüketiciler içerecek şekilde oluşturulmalıdır.
• Herhangi bir problem oluştuğunda, öncesinde ve sonrasında kamuoyuna doğru bilginin aktarılması gerekir.
• Enerji endüstrisinin gelişimi için teknolojiye düzenli yatırım yapılmalıdır.
• Uzun dönemli enerji dengesi ve dönüşümünü sağlayacak araştırma, geliştirme ve inovasyon çalışmalarına önem verilmelidir.

Kaynak: Daniel Yergin, “Energy Security and Markets,” *Energy and Security: Toward a New Foreign Policy Strategy* kitabından geçen tablo “The New Energy Security Paradigm”, World Economic Forum ve Cambridge Energy Research Associates Report, raporundan alınmıştır.

Bununla birlikte söz konusu bu on maddenin önemi ve uygulanabilirliği her ülke için aynı değildir. Gelişmekte olan ülkelerde enerji kaynağı ve sistem çeşitlendirmesi, düzenli teknolojik yatırım, üretici-tüketici dengesi, sağlanması zor kriterlerdir. Enerji güvenliğinin gelişmekte olan ülkelerdeki seyrini inceleyen Kuik, Lima ve Gupta şu sonuçlara varmıştır: Ulusal (*Domestic*) bağlamda enerji güvenliğinin iki temel önceliği şu şekildedir: En temel enerji ihtiyacının, en alt seviye ile buluşturulması ve kentsel sektörlerin, enerji hizmetlerinin ve endüstrinin ihtiyaçlarının karşılanması. Fakat kısıtlı kaynaklar nedeniyle enerji güvenliğinin en temel sütunlarından olan hesaplı, güvenilir ve çevreci olma koşullarının bazılarının vazgeçilmesi gerekmektedir. Bu noktada, ilk önceliğin sağlanabilmesi adına enerji altyapılarının çevreci nitelik taşıması göz ardı edilebilmektedir. Gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki ilişkilerin ortaya çıkardığı enerji güvenliği problemlerinde yeni bir boyut ortaya çıkmıştır. Gelişmekte olan ülkelerdeki hızlı sanayileşme nedeniyle artan enerji ihtiyacı, tükenen fosil yakıtların küresel seviyede yarattığı endişe ve fosil yakıtların toplumsal ve ekolojik sonuçları, iki farklı grup tarafından aynı değerlendirilmemektedir.

Sonuç olarak, gelişmekte olan ülkelerde artan nükleer güç yatırımları ve küresel ısınma, gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında enerji güvenliği sorunları ortaya çıkarmaktadır (Kuik, Lima ve Gupta, 2011: 627-634). Özetle, enerji sorunları, enerji güvenliği tanımlamaları ve politikaları tarafların tedarik zincirindeki pozisyonlarına göre değişiklik göstermektedir (Stringer, 2008: 122). Bu farklılıklarda enerji güvenliği tanımının ve ülkelerin

enerji güvenliği politikalarının zaman içerisinde değişmesine ve gelişmesine neden olmaktadır.

2. KÜRESEL ENERJİ GÜVENLİĞİNİN ENERJİ POLİTİKALARINA ETKİSİ ve AVRUPA BİRLİĞİ ENERJİ GÜVENLİĞİ KONSEPTİ

1900'lerin sonunda, petrol tüketimi, az oranda da olsa yerini nükleer enerjiye ve doğal gazla bırakmıştır ancak; günümüzde uluslararası enerji güvenliği hala büyük ölçüde petrol arzının ve talebinin güvenliği ile eşleştirilmektedir. Diğer taraftan, Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla, oluşan yeni devletler ve Avrupa yükselen bir enerji sorunuyla yüzleşmiştir. Doğal gazın taşınması, özellikle 2006, 2009 ve 2014'deki Ukrayna gaz krizleriyle, Rusya ve Avrupa'yı birçok kez karşı karşıya getirmiştir. Son olarak, enerji taşıma güvenliği ve riskleri 2014 Ukrayna kriziyle alevlenmiştir. Diğer taraftan, enerji taşımacılığında deniz yollarının kullanılması, Hürmüz ve Malakka boğazlarının önemi, kritik geçitlerin güvenliğine dayalı tartışmaları artırmış ve uluslararası boru hatları ülkelerin dış politikalarının – ekonomilerinin önemli araçlarından biri olmuştur. Ülkelerin karşılıklı bağımlılığını artıran enerji projelerin başında gelen boru hatları, bazı bölgelerde enerji koridorları ve terminalleri oluşturmuştur. Kısaca enerji kaynağına sahip olan veya talep eden ülkelerin ortak problemi olan enerji seviyatının güvenliği, küresel nitelikte enerji güvenliği sorunu olarak dikkat çekmektedir.

Avrupa enerji kaynaklarının azlığı, üretim tüketim dengesizliği, yüksek oranda enerji bağımlılığı ile küresel enerji pazarını etkilemekte ve başlıca enerji tüketicisi, ithalatçısı olarak, gelecekteki enerji ihtiyaçlarını karşılayabilme noktasında birçok sorunla karşı karşıya kalabilmektedir. Bunlar, artan enerji talebi, enerji kaynakları üzerindeki rekabet, üretici ülkelerin süreklileşmiş istikrarsızlığı, Avrupa enerji iç pazarının parçalı yapısı ve artan tükenbilir kaynak kullanımı ile birlikte iklim değişikliği politikalarının uygulanmasına dayalı sorunlardır (Ratner, Beklin, Nichol ve Woehrel, 2012: 323-360). Avrupa Birliği, Topluluk Antlaşması'nın imzalandığı günlerden bu yana, bütünleşme açısından enerji konusuna ayrı bir önem vermiş; bu şekilde hem enerji kaynaklarını çeşitlendirmeye, hem de bu kaynakların sağlandığı coğrafi çeşitliliği artırmaya çalışmıştır (Özer, 2008: 175). Ancak, Avrupa enerji güvenliği geleneksel yapısından uzaklaşmamış ve ulusların bireysel girişimleri devam etmiştir. Artan enerji bağımlılığı birlik içinde hareket etmeye yönelik çabaları artırmış olsa da; üye ülkeler arasında fikir birliği istenen seviyede oluşmamıştır.

AB yüksek oranda Rusya'ya² bağımlılığını azaltmak için enerji kaynaklarını, yollarını farklılaştırma politikası izlemiş ve kendisine enerji kaynaklarının yönetiminde ve taşınmasında etkinlik kazandıracak doğalgaz ve petrol boru hatları inşasına odaklanmıştır (Özer, 2008: 175). Rusya'nın Ukrayna ve Gürcistan krizleri sonrasında verdiği tepki, AB'nin enerji ithalatında farklı bölgelere yönelmesine neden olmuştur. Enerji kaynaklarını ve yollarını farklılaştırarak ve çeşitlendirerek enerji güvenliğini güçlendiren AB, Kuzey Afrika, Ortadoğu, Hazar Bölgesi, Rusya ve Norveç'te yeni gaz projeleri kararlaştırmış ve planlamıştır (Ünal, 2015: 63).

AB'nin enerji güvenliği politikalarını açıklayan, 2000'de kabul edilen "*Yeşil Kitap: Enerji Arz Güvenliği'ne Yönelik Avrupa Stratejisi*" (European Commission, 2000) ve 2007'de açıklanan "*Avrupa için Enerji Politikası*" (European Commission, 2007) belgelerinde, artan enerji ihtiyacına karşın alınabilecek önlemler, enerji verimliliğini artırma ve tüketimi azaltma yönünde geliştirilmesi gereken stratejiler, enerji kaynakları farklılaştırılma stratejileri ve temiz enerji üretim politikaları aktarılmıştır. AB'nin enerji güvenliğini sağlamasında önemli yer tutan iki önemli stratejisi; yenilenebilir enerjileri devreye sokmak³ ve enerji verimliliğiyle enerji tüketimini azaltmak ve tasarrufları artırmaktır. AB'nin amacı emniyetli, güvenli, sürdürülebilir ve karşılanabilir enerjiye erişmektir. Bu noktada, AB çevre politikası yönünün, belirtilen hedeflere uygun değiştirilebilmesi için üye devletlerin ulusal enerji politikalarının decarbonize edilmesi gerekmektedir (Sencar, Pozeb ve Krope, 2014: 117-124). Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan "*Enerji ve İklim Değişikliği Paketi*" (European Commission, 2012) ile açıklanan, 2020 yılına kadar gerçeleştirilmesi ön görülen üç önemli hedef şu şekildedir: 1) Sera gazı emisyonlarının, 1990 yılına oranla en az %20 azaltılması, 2) Enerji

---

² AB, doğalgaz ithalatının yaklaşık %30'unu Rusya'da sağlamaktadır. Baltık ülkelerinde Rusya enerji bağımlılığı %100'u bulmaktadır. İthalat oranları ve ülkelerin dağılımı hakkında detaylı bilgi için bkz: Eurostat Statistics Explained: "Energy Production and Import", http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Energy_production_and_imports#Further_Eurostat_information

³ 2002-2012 yılları arasında yenilenebilir enerji kaynaklarını %81.3 artıran AB, tükenebilir kaynakların kullanımını düşürmüştür. Ham petrol %53.5, doğalgaz %35.4, katı fosil yakıtlar %20.7 ve nükleer enerji %10.9 oranında düşmüştür. Eř zamanlı artan tüketim ihtiyacı nedeniyle arz/talep dengesinde büyük oranlarda değişim yaşanmamıştır; ancak yenilenebilir enerji kaynaklarına yapılan yatırımlar artıkça, yansıma oranı yükselecektir. Eurostat Statistics Explained: "Energy Production and Import", http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Energy_production_and_imports#Further_Eurostat_information

verimliliğinin %20 artırılması, 3) Enerji arzında yenilenebilir enerji oranının %20'ye çıkartılması.

14 Mart 2015 tarihli 15. Parlamentolar arası Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği toplantısında da belirtildiği üzere; %53 enerji ithalat oranı ile AB dünyanın en büyük enerji ithalatçısı konumundadır. Üye devletlerin altısı tek bir dış tedarikçiye bağlıdır ve bu durum arz şoklarına karşı bütün AB'yi kırılgan bir yapıya büründürmektedir (European Commission, 2015). Toplantıda verilen en önemli mesaj şu şekildedir (European Commission, 2015): AB enerji güvenliği ayrılmaz bir şekilde komşuluk politikasıyla birlikte düşünülmelidir. Son yıllarda, AB doğalgaz ihtiyacının %44'ünü sağlayan Rusya ile enerji krizleri yaşanmıştır. Bu durum, özellikle AB'nin doğu komşularının ve tabii ki bütün AB'nin enerji politikalarına yansımaktadır. Enerji pazarının birbirine bağlı yapısı nedeniyle, komşuların aldığı kararlar, AB enerji güvenliğini etkilemektedir. Umbach'ın belirttiği üzere, AB hedeflemiş olduğu enerji ve çevre politikalarını tek başına gerçekleştiremeyecektir. Coğrafi olarak kaynak sahibi ülkeler tarafından çevrilen AB, bir açıdan avantajlı durumdadır. Doğal gaz ithalatında çeşitlendirme, AB üye ülkelere için en problematik enerji güvenliği sorunlarından bir olarak, önümüzdeki 20 yılı etkilemesi beklenmektedir. Küresel gaz rezervlerini %80'i 4500 km karelik bir alanda bulunmaktadır ve AB üye ülkeleri boru hatlarıyla bu rezervlere erişebilmektedir. Fakat gaz rezervlerinin bulunduğu bölgedeki ülkelerin çoğunluğunda siyasi, toplumsal ve ekonomik sorunlar vardır (Umbach, 2009: 1236-1237). 2014 Ukrayna krizinden hemen önce, AB enerji tedarikçilerini çeşitlendirme stratejisi kapsamında, ABD'den enerji ithalatını (sıvılaştırılmış doğalgaz – LNG)⁴ gündemine taşımıştır. Kaya gazı devrimiyle birlikte ABD'de enerji fiyatlarında düşme yaşanmış, mevcut jeopolitik durumunda etkisiyle ABD cazip tedarikçi konumuna taşımıştır (Rostowska, 2014: 1). Bu açıdan LNG üç önemli avantaja sahiptir: Coğrafi çeşitlilik stratejisinin yakın coğrafyalar dışında uygulanabilmesi, taşıma esnekliği ve boru hatları boyunca ve transit ülkelerde meydana gelebilecek terör saldırısı, hırsızlık ve savaş gibi olumsuz durumların etkisinin düşürülmesi.

Özetle, AB enerji güvenliğini konsepti adına üç önemli stratejiyi barındırmaktadır. Bunlarda ilki yenilenebilir enerji kaynağı yatırımlarının artırılması, ikincisi alternatif boru hatları ve enerji yollarının devreye sokulması ve son olarak LNG ithalatının artırılmasıdır (Leal-Arcas ve Rios, 2015: 8-14). Sonuç olarak enerji güvenliğinin sağlanması adına geliştirilen politikaların başında gelen enerji çeşitlendirilme stratejisiyle enerji

politikasına yön veren AB'nin, önümüzdeki yıllarda gerçekleşebilecek enerji krizlerinden daha az etkilenmesi beklenebilmektedir.

3. SONUÇ

Küresel çapta yükselen enerji talebi, tükenbilir kaynak rezervlerinde ki azalma, altyapı ve üretim sorunları, ulaştırma risk ve maliyetleri, ülkelerin karşılıklı bağımlı enerji politikaları, enerji güvenliği anlayışının yıllar içinde değişmesine neden olmuştur. Enerji güvenliği iki açıdan incelenebilir: İlk kısım olan enerjide, kaynakların çeşitliliği, üretimi, taşıma maliyeti, depolama, enerji ihtiyaç ve potansiyelleri yer alırken, güvenlik kısmının açıklanabilmesi daha zordur ve karmaşık özellik göstermektedir. 2000'li yıllarda artan güvenlik sorunları, enerji güvenliği kavramının da genişlemesine, tanımın unsurlarının çeşitlenmesine neden olmuştur. Diğer taraftan, enerji güvenliğine dayalı risklerin ve tehditlerin küresel çapta sonuçları olmaktadır. Birbirine bağımlı enerji politikaları, enerji rezervlerinin belli bölgelerde yoğunlaşması, ülkelerin enerji güvenliği stratejilerini belirlerken küresel çapta düşünmelerini gerekli kılmaktadır.

Enerji güvenliğinde çeşitlilik, Chuchill'in "Enerji güvenliğinde anahtar strateji çeşitlendirmedir." (Yergin, 2006: 69) söyleminden beri en çok tartışılan güvenlik stratejilerinden biri olmuştur. Çeşitliliği sadece enerji kaynağı olarak görmeyen AB gibi ülkeler, enerji yolları, teknolojileri, kaynakları ve tedarikçilerinde çeşitlendirme politikaları geliştirmektedirler. Yeni teknolojilerin ve alternatif enerji kaynaklarının kullanılması her ülkenin, özellikle de enerjide dışa bağımlı olan ülkelerin ana stratejik hedefidir. Ancak kaynak çeşitliliğinde tükenbilir kaynaklara yoğunlaşmak, ülkenin ithalat oranı yükseltecek ve enerji pazarındaki yüksek rekabette dikkate alındığında, karşılaşılan enerji krizlerine çözüm olamayacaktır. AB, bu noktada, politikaları belirleme açısından, iyi bir örnek teşkil etmektedir. Yeterli enerji kaynağına sahip olmaması ve yüksek oranda enerji ithalatıyla enerji güvenliği çalışmalarında sıklıkla yer almaktadır. AB Komisyonun raporlarının incelenmesi ve genel enerji politikasının yorumlanması neticesinde altı önemli sonuca varılmıştır. 1) Geniş anlamda enerji güvenliği tanımlaması AB raporlarında ve politikalarında yer almaktadır. 2) Geliştirilmeye çalışılan politikalarda, enerji güvenliği unsurlarından çevrenin sürdürülebilirliğine dayalı stratejiler bulunmaktadır. 3) Yenilenebilir enerji yatırımları, çalışmanın incelediği analizin (2002-2012) yılları arasında ciddi oranda artış göstermiştir; ancak bu oranlar artan enerji talebi karşısında yeterli değildir. 4) Enerji yollarını çeşitlendirme adına birçok politika geliştiren AB, özellikle Rusya'ya olan bağımlılığını düşürmeye çalışmaktadır. 5) AB, birlik düzeyinde enerji politikası gerçekleştirme noktasında hala sorunlar yaşamaktadır ve bu durum

%100 dış enerji tedarikçisi ülkeye bağımlı olan ülkeler nedeniyle çokta mümkün gözükmemektedir. 6) AB'nin, önümüzdeki yıllarda Rusya'dan ithal edilen doğalgaz oranını düşürebilmek için LNG ithalatını artırması beklenmektedir. LNG, çeşitlendirme politikaları içinde, AB enerji güvenliği için en avantajlı unsurlar barındıran stratejilerden birisidir.

Sonuç olarak enerji güvenliği kavramı, dinamik yapısıyla önümüzdeki yıllarda gelişimini sürdürmeye devam edecektir. Özellikle, güvenlik risk ve tehditlerinin değişimi ve artan enerji talepleri doğrultusunda enerji güvenliği politikaları şekillenecektir. Bu noktada ülkelerin ve uluslararası aktörlerin küresel enerji güvenliği kavramına yön veren ve olumlu etkisi olacak politikalar geliştirmesi beklenmektedir.

KAYNAKLAR

ARCAS-LEAL, R. ve RIOS, A. J. (2015). "How can the EU diversify its Energy Supply to Improve its Energy Security?" Queen Mary University of London, School of Law Legal Studies Research Paper, 190: 8-14.

BUZAN, B., WÆVER, O. ve WILDE, J. (1998). *Security: A New Framework For Analysis*, Boulder, Lynne Rienner Publishers.

CHERP, A. ve JEWELL, J. (2011). "The Three Perspectives on Energy Security: Intellectual History, Disciplinary Roots and the Potential for Integration", *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 3 (4): 1-11.

EUROPEAN COMMISSION (2000). Green Paper: European strategy for the security of energy supply, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52000DC0769>, 15.04.2015.

EUROPEAN COMMISSION (2007). An energy policy for Europe, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52007DC0001>, 10.04.2015.

EUROPEAN COMMISSION (2012). "EU Climate and Energy Package", http://ec.europa.eu/clima/policies/package/index_en.htm, 15.04.2015.

EUROPEAN COMMISSION (2015). 15th Inter-Parliamentary Meeting on Renewable Energy and Energy Efficiency, http://ec.europa.eu/commission/2014-2019/hahn/announcements/speech-eufores-15th-inter-parliamentary-meeting-renewable-energy-and-energy-efficiency_en (04.05.2015)

EUROSTAT (2015). Eurostat Statistics Explained: "Energy Production and Import", http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Energy_production_and_imports#Further_Eurostat_information, 01.05.2015.

IEA - Uluslararası Enerji Ajansı, “What is Energy Security?”, <http://www.iea.org/topics/energysecurity/subtopics/whatisenergysecurity/>, 10.04.2015.

KRAENNER-MULLER, S. (2008). *Energy Security*, Londra, Earthscan.

KUIK, O.J. LIMA, M, B. ve GUPTA, J. (2011). “Energy Security in a Developing World”, *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 2(4): 627-634.

ÖZER, S. (2008). “Avrupa Birliği Rusya ve ABD’nin Avrupa Güvenliğine Farklı Yaklaşımlarının Transatlantik İttifakına Etkileri”, *Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 15: 170-195.

RATNER, M. BELKIN, P. NICHOL, J. ve WOEHREL, S. (2012). “Europe’s Energy Security: Options and Challenges to Natural Gas Supply Diversification”, *Congressional Research Service Raporu Current Politics and Economics of Europe*, 23 (3-4): 323-360.

ROSTOWSKA, M. (2014). “Energising TTIP: A Step Towards Better EU Energy Security”, *PISM Bulletin*, 57(652).

SENCAR, M. POZEB, V. ve KROPE, T. (2014). “Development of EU (European Union) Energy Market Agenda and Security of Supply”, *Energy*, 77: 117-124.

STRINGER, K.D. (2008). “Energy Security: Applying a Portfolio Approach”, *Baltic Security and Defence Review*, 2008, 10: 121-142.

UMBACH, F. (2009). “Global Energy Security and Implications for the EU”, *Energy Policy*, 38(3): 1236-1237.

ÜNAL. M. C. (2015). “Enerji Güvenliği Çerçevesinde Avrupa Enerji Politikasının Gelişimi ve Rusya Faktörü”, *Enerji ve Diplomasi*, 1(1): 54-79.

WORLD ECONOMIC FORUM (2006). *World Economic Forum ve Cambridge Energy Research Associates “The New Energy Security Paradigm”*. <http://www.weforum.org/pdf/Energy.pdf>, 10.04.2015.

YERGIN, D. (2011). *The Quest: Energy, Security and the Remaking of the Modern World*, The Penguin Press, New York.

YERGIN, D. (2006). “Ensuring Energy Security”, *Foreign Affairs*, 85(2): 69